

Studia Biblica Slovaca

Ročník 6

2014

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VI (2014), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Košice) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Anna Viglašová

Obálka: Michal Martinka

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 26 02, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk; František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@gmail.com.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (najlepšie pripojeným dokumentom e-mailu), podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word (formát A4, typ písma Times New Roman, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine a angličtine, zoznamom bibliografie podľa bibliografického štýlu a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Viac na www.biblica.sk.

Objednávky môžete posielat' na mailovú adresu vydavateľa (kniznica@frcth.uniba.sk), redakcie (redakcia@biblica.sk) alebo knižnice Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne (kniznica@xaver.sk).

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2014.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Dopoludnie posledného dňa (sobota 20. 9.), ktorým sa končila prednášková časť sympózia, bolo venované myšlienke nekonečného duchovného postupu (epektáze), ktorá charakterizuje Gregorovu spiritualitu (J. Warren Smith, Duke). Na to nadviazala Sarah Coakley (Cambridge) záverečnou prednáškou, ktorou poukázala na úzky vzťah medzi teológiou a duchovným životom.

Okrem týchto hlavných prednášajúcich sa k slovu dostali aj iní. Každý deň (s výnimkou prvého) bol vyhradený priestor aj pre štyri sekcie, kde sme my menej významní mohli svet stručne oboznámiť so svojím výskumom. Následné živé diskusie v malých skupinách boli veľmi obohacujúce. Nezabudnuteľný zážitok bol aj workshop o gregorovských štúdiách v 21. storočí, ktorý organizoval Scot Douglass (Colorado) praktickým americkým spôsobom – v reštaurácii. Záver posledného dňa bol venovaný doktorandskému semináru, kde študenti pracujúci na gregorovských témach dostali možnosť prediskutovať svoju prácu s poprednými svetovými odborníkmi. Túto inováciu prebral organizátor Giulio Maspero z origenovských kolokvií, kde sa to osvedčilo, a môžeme povedať, že aj v gregorovskom prostredí to bolo prijaté pozitívne.

XIII. medzinárodné kolokvium o Gregorovi z Nyssy, bohaté na intelektuálnu aj duchovnú potravu, sa skončilo. No aby nám nebolo smutno, na záver sme dostali pozvanie na nasledujúce kolokvium, ktoré sa bude konať v Paríži a bude sa venovať ďalšiemu Gregorovmu exegetickému dielu, jeho rozprave *O modlitbe Pána*.

Helena Panczová

„Inšpirácia Svätého písma“

Medzinárodná vedecká konferencia organizovaná
Inštitútom biblických vied Katolíckej univerzity Jána
Pavla II. v Ľubline (Poľsko)

Otázka inšpirácie kníh Biblie je rozhodujúca nielen ako základ ponímania autority Svätého písma v rámci cirkevnej komunity, ale aj ako hermeneutické východisko. Preto v dejinách teológie neustále priťahovala pozornosť a vyvolávala – i naďalej vyvoláva – nové otázky. Na všeobecnej biskupskej synode v r. 2008, ktorá sa týkala Božieho slova a jeho misie v živote Cirkvi, preto veľmi intenzívne zaznela žiadosť, aby sa teológovia zaoberali touto

dôležitou otázkou ponímania Písma v Cirkvi, a špecificky vzťahom inšpirácie a pravdy Svätého písma. Na túto žiadosť zareagovala Pápežská biblická komisia a vytvorila dokument *Ispirazione e Verità della sacra Scrittura: La Parola che viene da Dio e parla di Dio per salvare il mondo* (Inšpirácia a pravda Svätého písma: Slovo, ktoré prichádza od Boha a hovorí o Bohu pre spásu sveta).

Tento dokument bol preložený a vydaný v Poľsku členom Pápežskej biblickej komisie, prof. Henrykom Witczykom (Katolícka univerzita Jána Pavla II. v Lubline, Poľsko; ďalej KUL) a jeho obsah sa stal predmetom Medzinárodnej biblickej konferencie, ktorú zorganizoval Inštitút biblických vied KUL v dňoch 22. – 23. októbra 2014 v rámci tradičného vedeckého podujatia nazývaného Jesenné biblické dni.

Tento jubilejný 10. ročník daného podujatia bol výnimočný nielen pre závažnosť témy, ale aj vďaka mimoriadne vzácnym zahraničným hosťom ako James H. Charlesworth, svetoznámy odborník na mimobiblickú a kumránsku literatúru (Princeton Theological Seminary, Princeton NY) a Olivier-Thomas Venard (L'École Biblique et Archéologique Française, Jeruzalem). Okrem nich predniesli svoje príspevky aj biblisti z viacerých poľských univerzít (Lublin, Katowice, Varšava, Toruň, Olsztyn, Szczecin). Ako ďalší zahraniční hostia boli pozvaní Matteo Crimella (La Facoltà Teologica dell'Italia Settentrionale, Miláno, Taliansko), Branislav Kľuska (Katolícka univerzita v Ružomberku, Slovensko) a Pavel Vilhan (Kňazský seminár sv. Františka Xaverského v Badíne, RKCMBF Univerzity Komenského, Slovensko).

Počas dvoch dní konferencie odznelo v šiestich blokoch spolu pätnásť prednášok, z toho dve plenárne (J. H. Charlesworth, O.-Th. Venard). Na koniec každého bloku nasledovala živá diskusia, ktorá zvýraznila dôležitosť a aktuálnosť témy inšpirácie Svätého písma.

Konferenciu otvorila prednáška J. H. Charleswortha s názvom „Inspiration and Truth in Sacra Scriptura”. Autor sa v nej sústredil na problematiku kánonu ako zoznamu inšpirovaných kníh, ktoré sú svedectvom Božieho zjavenia. Za východisko si zvolil tvrdenie, že pre vedecký prístup k tejto otázke je potrebné predovšetkým „zaostriť svoje vedecké nástroje“, to jest terminológiu týkajúcu sa otázok problematiky zjavenia, inšpirácie a biblického kánonu. Ako hlavná zaznela téza, že uzavretý kanón Písma neimplikuje uzavretosť Božieho zjavenia. Prednášajúci argumentoval v prospech širšieho ponímania Božieho zjavenia, ktoré by nebolo limitované len na kánon Písma, a uchránilo tak teológiu a kresťanov pred bibliolatriou. Stopy Božieho zjavenia sú podľa J. H. Charleswortha aj v apokryfnej literatúre. Potvrdením toho má byť Nový zákon, ktorého poslanstvo bolo okrem iného výrazne ovplyvnené poslanstvom a obsahom starozákonných apokryfov. Tak

napríklad koncept Syna človeka mal Ježiš prevziať z knihy Príslovia Henocha. Revolučnosť tvrdení princetonského odborníka o Božom zjavení si uvedomíme viac, ak zoberieme do úvahy skutočnosť, že patrí k protestantskej teologickej tradícii (je vyznaním metodista).

Druhá plenárna prednáška, prednesená Olivierom-Thomasom Venardom, spočívala v predstavení projektu *The Bible in Its Traditions*, realizovaného pod vedením otcov dominikánov na *École Biblique et Archeologique Française* v Jeruzaleme. Daná iniciatíva nadväzuje na svetoznámu Jeruzalemskú Bibliu a snaží sa vytvoriť podobný druh študijnej Bible, ktorá však bude rozsiahlejšia a využije aj možnosti ponúkané novými médiami. Cieľom projektu je vytvoriť čo najrozsiahlejší súbor poznámkového aparátu so zaujímavými informáciami rovnako pre biblistov, ako aj pre bežných čitateľov Svätého písma. Biblický text budú sprevádzať rozsiahle poznámky rozdelené na rôzne témy, akými sú okrem iného vysvetlenie použitých pojmov v texte, predstavenie sociálneho a kultúrneho prostredia, poznámky z kresťanskej, ale i židovskej tradície, alebo paralely z Koránu atď. Okrem toho v poznámkach bude prezentované *Wirkungsgeschichte* biblického textu v umení, literatúre, filme atď. Súčasťou prednášky prof. Venarda bola aj praktická demonštrácia internetového portálu, na ktorom sa bude projekt nachádzať v online podobe. Projekt bude postupne sprístupnený v anglickom, francúzskom a španielskom jazyku na internetovej adrese www.bibest.org. Profesor Venard zároveň pozval prítomných biblistov k spolupráci na danom projekte, ktorého prvú fázu plánujú ukončiť v r. 2016.

V doobedňajšom bloku prednášok prvého dňa konferencie odzneli ešte referáty prof. Henryka Witczyka a Dr. Waldemara Linkeho. Prvý poskytol zaujímavé informácie týkajúce sa postupu Pápežskej biblickej komisie pri príprave dokumentu o inšpirácii a pravde Svätého písma. Druhý prezentoval rozvoj katolíckeho učenia o inšpirácii Svätého písma v dokumentoch Magistéria Katolíckej cirkvi od dogmatickej konštitúcie *Dei Verbum* až po apoštolskú exhortáciu *Evangelii Gaudium*.

Popoludňajšia séria prednášok, ako aj referáty druhého dňa konferencie, sledovali svojou dramaturgiou obsah a štruktúru prvej časti dokumentu *Inšpirácia a pravda Svätého písma*, v ktorej sa členovia Pápežskej biblickej komisie snažili ukázať, ako jednotlivé biblické knihy svedčia o svojom božskom pôvode a dynamike Božieho zjavenia. Cieľom príspevkov na konferencii bolo poskytnúť reflexiu nad hutným a syntetickým textom dokumentu, opierajúc sa o analýzu vybraných biblických textov.

Prvú prednášku tejto série predniesol Janusz Lemański, ktorý sa zamerával na knihy Pentateuchu a špecificky na text Dekalógu – slová, o ktorých kniha Exodus a kniha Deuteronomium svedčia ako o takých, ktoré pochádzajú priamo od Boha.

V druhej prednáške sa Dariusz Dziadosz zameril na knihy deuteronomistického historického diela a snažil sa ukázať na Božie slovo dynamicky formujúce históriu Izraela. Ďalší prednášajúci, Wojciech Pikor, prezentoval, ako sa proroci Starého zákona najskôr sami stávali adresátmi Božieho slova, aby ho mohli neskôr ohlasovať. Ukázal, že najmä texty prorockého povolania predpokladajú prijatie Božieho slova prorokom ako podmienku jeho misie.

Druhý deň konferencie otvoril Henryk Witczyk prednáškou, v ktorej sa usiloval odpovedať na otázku, ako žalmy, ktoré sú často modlitbou jednotlivca či komunity adresovanou Bohu, komunikujú Božie zjavenie a môžu byť vnímané ako slovo, ktoré má svoj pôvod v Bohu. Na múdroslovnú literatúru sa zameril slovenský biblista Pavol Vilhan, ktorý svoj príspevok venoval Knihe Sirachovcovej. Pre štúdium inšpirácie je to kniha veľmi špecifická, pretože v hebrejskej Biblii ani v protestanskom kánone nie je považovaná za inšpirovanú. Pavol Vilhan ukázal rôzne spôsoby a prostriedky komunikovania Božieho zjavenia človeku opísané v tejto starozákonnej knihe, okrem iného vzťah učiteľa a žiaka, priestor kultu, ale aj ľudskú skúsenosť získanú na cestách... Vyzdvihol pritom význam štúdia Božieho Zákona v procese získavania múdrosti. V tomto bloku bol prečítaný aj príspevok Matea Crimellu, ktorý nebol neprítomný na konferencii a ktorý sa na príklade textu Sk 16,6-10 snažil pomocou naratívnej analýzy zvýrazniť Lukášovo ponímanie roly hlásaného slova počas prvej evanjelizácie.

Nasledovné dve prednášky boli zamerané na kánonické evanjeliá. Krzysztof Mielcarek sa pokúsil ukázať myšlienkovú špecifiku jednotlivých synoptických evanjelií a ich teologickú jednotu v ponímaní Božieho slova. Branislav Kluska sa sústredil na motív svedectva vo štvrtom Evanjeliu, ktoré je hlavným vektorom Božieho zjavenia a ústi do svedectva napísaného a inšpirovaného textu Evanjelia.

V poslednom bloku konferencie najskôr Marcin Kowalski ukázal Boha ako iniciátora a pôvodcu evanjelia hlásaného apoštolom Pavlom. Následne Artur Malina na základe analýzy textu Listu Hebrejom zvýraznil dôležitosť teológie inšpirácie Svätého písma pre súčasnú evanjelizáciu. V poslednej prednáške konferencie Marek Karczewski preanalyzoval chápanie inšpirovanosti Knihy zjavenia v dokumente Pápežskej biblickej komisie.

Prednášky, ktoré odzneli na konferencii, zvýraznili dôležitosť nového dokumentu Pápežskej biblickej komisie, pretože spracúva tému hermeneuticky kardinálnu a kľúčovú pre reflexiu obsahu viery založenej na Písme svätom. Pevne veríme, že tento dokument sa zakrátko dočká aj slovenského prekladu.

Branislav Kluska – Mykhaylyna Klusková

Contents

Treaties

Vavrinec Radoslav MITRO OP

- Jeremiah in Matthew. Litarary-Theological Study of the Prophet
Jeremiah in the Gospel of Matthew 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

- For she loved much. Outline of the complementarity of the narrative
analysis and of the psychological aspects in Luke 7:36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

- St. Joseph, “*Ženích*” (the Bridegroom) or “*Manžel*” (the Spouse,
Husband) of the Virgin Mary? Erroneousness of the designation
“*ženích*” or its equivalentents in some other languages 186-196

Helena PANCZOVÁ

- The technique of translating from Biblical Greek (3):
The Septuagint as the result and as the starting point – the example
of Hebraisms in the Song of Songs 197-204

- Abstracts and Reviews** 205-224

- Communications and references** 225-238

Obsah

Štúdie

Vavrinec Radoslav MITRO OP

Jeremiáš u Matúša. Literárno-kritické skúmanie proroka Jeremiáša
v Evanjeliu podľa Matúša 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

Lebo veľmi miluje. Náčrt komplementarity naratívnej analýzy
a psychologických aspektov v Lk 7,36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie? Nesprávnosť pomenovania
„ženích“ a jeho ekvivalentov v niektorých jazykoch 186-196

Helena PANCZOVÁ

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a
ako východisko – príklad hebrejizmov vo Veľpiesni 197-204

Abstrakty a recenzie 205-224

Správy a oznamy 225-238